

LEP VRT

poletje 2018

& naravna lekarna

SKALNJAK

**Kam umestiti
kamnito združbo?**

Odženite škodljivce

NASVETI ZELIŠČARICE

Da bo manj težav z meno

10 rastlin
za bolj zdrave dlesni

Cvetlice kot specialiteta na krožniku

Premišljena združba kamna in rastlin

Piše: Kristina Ravnjak

FOTO: Scott Frances/ASLA

Skalnjak velja za enega najbolj priljubljenih vrtnih motivov, zato ga v zunanjih ureditvah pogosto srečamo in si ga želimo tudi za svoj vrt. Pa je mogoče skalnjak smiselno umestiti tudi v sodobni zasebni vrt?

U

poraba skal ima glede na različne tipe vrtov sebi lastne zakonitosti. Zlaganje kamnov, skal ali geometrijskih kamnitih zložb v kombinacijo z izbranimi rastlinami ni ne v

načrtovalskem in tudi ne izvedbenem smislu enostavno delo. Zgleda za uporabo kamna in skal v izbrani kompoziciji lahko iščemo že v starih kitajskih ali japonskih minimalističnih vrtovih. V teh je to manj pestra kombinacija rastlin in peščene površine, na katero so v posebej premišljenih razdaljah

postavljeni večji kosi skal. Lahko bi rekli, da je sodoben skalnjak vsaka izbrana vrtna ureditev, ki po svoje posnema naravni gorski svet, ali pa je zgolj zbirateljska zasaditev rastlin, ki jim poleg izbranih in dodanih kamnitih elementov uredimo še zastirko iz kamenčkov.

FOTO: Shutterstock

Posnemanje narave

Skalnjak v vrtu običajno prinaša večjo pestrost zasaditve kot celote, saj ponuja drugačne rastne pogoje, kot so sicer v vrtu. Prostor se z umestitvijo skalnjaka lahko optično poveča ali smiselno razdeli. Je odlična rešitev za sončne predele vrta, okrasna funkcija pa se lahko kombinira tudi z uporabno, saj v skalnjaku odlično uspevajo zelišča, velikokrat se vrtni ljubitelji odločajo tudi za kombinacijo vodnega motiva z motivom skalnjaka. Tako ustvarijo še večjo pestrost rastnih pogojev in možnosti za izbor rastlin.

Brez skal ne gre

Pri gradnji skalnjaka boste potrebovali večje in manjše skale. Najbolje je, da uporabite skale, ki jih dobite v neposredni bližini lokacije skalnjaka. Če ne morete priskrbeti večjih skal, lahko skalnjak kot celota izgubi svoj smisel. V izbranem prostoru se ustvari harmonija z upoštevanjem razmerij med posameznimi elementi, zato ne delajte prevelikega skalnjaka, če uporabljate zgolj manjše skale in kamenje. V takem primeru je bolje narediti gredo brez kamenja in skal oziroma skale združevati v posamezne skupine zgolj na enem delu zasaditve.

Kam in kako

Glede na izbor rastlin je sončna lega zemljišča pogosto nujna, a skalnjak, ki je pretežno zgrajen iz zanimivih skal in kamnov ter le nekaj sencoljubnih rastlin, se prav lepo poda tudi v senčni vrtni prostor. Dobro je, če je površina vsaj malo nagnjena, da padavinska voda dobro odteka. Najbolje je, da skalnjak načrtujete na južnem robu vrta, če je ta že v osnovi bolj skalnat, toliko boljše. Skalnjak se zgradi od spodaj navzgor: večje skale postavite bolj spodaj, manjše pa bolj zgoraj. Vsako skalo delno vkopljite v podlago, utrdite jih tako dobro, da se zaradi gravitacije ali pritiska od zgoraj ne morejo več premikati.

Izrazita sončna lega

Če želite, da bodo posajene rastline uspešno zadrževale prst na brežini, bo treba izbirati med tistimi, ki hitro razvijejo globok koreninski sistem in so prilagojene na sušo ter sončno pripeko. Na sončnih brežinah predstavlja alternativo skalnjaku setev avtohtonih trav, zelišč in/ali detelj, ki so značilne za suha rastišča v naravi, na primer materina dušica, vendar je taka najcenejša izbira zasaditve včasih težje izvedljiva zaradi težav z dobavo semen, padavinske vode, ki odnese

FOTO: Marion Brenner/ASLA

levo

Najbolje je, če skalnjak načrtujete na južnem robu vrta, če je ta že v osnovi bolj skalnat, toliko boljše. Skalnjak se zgradi od spodaj navzgor: večje skale postavite bolj spodaj. Tudi stopnice se lahko lepo podajo vmes.

zgoraj levo

V skalnjaku lahko posnemate netipična rastišča za bivalni vrt, na primer naravno alpsko vegetacijo.

zgoraj

Kamen je eden od temeljnih elementov nežive narave, ki mu lahko najdemo prostor v skoraj vsakem urejenem vrtu.

spodaj

Netresk je lahko imeniten (*Sempervivum sp.*) za miniaturni skalnjak.

FOTO: Kristina Ravnjak

1 Rod homulic (*Sedum* sp.) je zelo pester. Na sliki je *Sedum rupestre* 'Angelina'.

2 Milnica (*Saponaria ocymoides*) je blazinasta trajnica, ki zacveti junija.

3 Gorski grobeljnik (*Alyssum montanum*) najdemo tudi na skalah Kraškega roba. Cveti od marca do začetka maja.

4 Nagelj (*Dianthus deltoides*) je trajnica, ki navdušuje z ljubkimi cvetovi. Maksimalna višina rastline je 10 centimetrov.

5 Smiljka (*Cerastium tomentosum*) se kakor srebrna preproga razproste po tleh. Cveti maja in junija.

6 Mračica (*Globularia cordifolia*) je zimzelena rastlina skalnatih rastišč. Modri cvetovi se razprejo junija.

7 Navadna nokota (*Lotus corniculatus*) je zelnata trajnica iz družine metuljnic. Izhaja iz travišč zmernege pasu Evrazije in Severne Afrike.

8 Pritlikavi pečnik (*Armeria caespitosa*) ima upravičeno ime pritlikavca. Je majhna, blazinasta, gosto rastoča zimzelena trajnica z nežnimi cvetovi.

9 Homulica (*Sedum pachyclado*) ima mesnate listke, ki dobro skladiščijo vodo in so zato izredno primerni za bolj sušna in skalna rastišča.

Cvetoče trajnice za skalnjake

IME RASTLINE IN SORTE	VIŠINA	RAZRRAST, UPORABNOST	LISTI	ČAS CVETENJA	BARVA	SAJENJE/m ²
srebrni rnan (<i>Achillea umbellata</i>)	15 cm	blazinasta	zimzeleni	VI-VII	bela	10 sadik
navadni rnan (<i>Achillea millefolium</i>)	30-50 cm	skupine, tudi v naravi	zeleni	VII-IX	razno	7 sadik
gorski grobeljnik (<i>Alyssum montanum</i> 'Berggold')	15 cm	blazinasta	zeleni	IV-V	rumena	8 sadik
skalni grobeljnik (<i>Alyssum saxatile</i> 'Compactum Goldkugel')	30 cm	blazinasta	zeleni	V-VI	rumena	9-12 sadik
majnica (<i>Antennaria dioica</i> 'Rubra')	10 cm	pohodna, blazinasta	sivi, zelo nizki	V-VI	roza	9-16 sadik
peščenska (<i>Arenaria montana</i>)	20 cm	blazinasta	zeleni	V-VIII	bela	7 rastlin
blazinasti pelin (<i>Artemisia smidiana</i> 'Nana')	15 cm	blazinasta	sivo-srebrni	VI-VII	krem	7-10 sadik
prtilikavi pečnik (<i>Armeria caespitosa</i>)	7 cm	blazinasta, zelo drobna	zeleni	IV-V	roza	15 sadik
grahovec (<i>Astragalus angustifolius</i>)	10 cm	blazinasta	zeleni	VI-VII	krem	10 sadik
smiljka (<i>Cerastium tomentosum</i> 'Silberteppich')	15 cm	blazinasta	srebrni	V-VI	bela	10 sadik
delosperma (<i>Delosperma descampsi</i>)	do 10 cm	blazinasta	zimzeleni	VII-VIII	rumena	10 sadik
nagelj (<i>Dianthus deltooides</i> 'Albus', 'Brillancy', 'Nelli', 'Roseus')	10 cm	blazinasta, raznih barv	modrikasto sivi	VI-VII, VI-IX	razno	12 sadik
suholetnica (<i>Erigeron sp.</i>)	50-80 cm	blazinasta, pisane skupine	zeleni, nizki	VI-VIII	razno	7-10 sadik
mračica (<i>Globularia cordifolia</i>)	10 cm	blazinasta	zimzeleni	VI-VII	vijolična	10-12 sadik
sivka, različne sorte (<i>Lavandula sp.</i>)	30-90 cm	blazinasta ali grmiček	sivi	VII-IX	vijolično, belo	1-5 sadik
planika (<i>Leontopodium alpinum</i>)	20 cm	blazinasta	sivi, dlakavi	VI-VIII	bela	15 sadik
mrežica (<i>Limonium latifolium</i>)	50 cm	skupine, lahko sušimo	sivozeleni	VII-VIII	vijoličnomodro	12 sadik
navadna nokota (<i>Lotus corniculatus</i>)	20 cm	blazinasta	zeleni	V-IX	rumena	5 rastlin
ledenka (<i>Mesembryanthemum cordifolium</i>)	20 cm	blazinasta	zimzeleni	VI-X	vijolična in roza	7 sadik
haljica (<i>Petrorhagia saxifraga</i>)	20 cm	blazinasta	zeleni	VI-IX	roza	7-10 sadik
velikonočnica, različne sorte (<i>Pulsatilla vulgaris</i>)	20 cm	poudarek	kosmati	III-IV	razno	10 sadik
milnica (<i>Saponaria ocymoides</i>)	20 cm	blazinasta	zeleni	VI-VII	roza	6 sadik
žajbelj (<i>Salvia officinalis</i>)	60 cm	grmiček	modrikasto sivi	V-VI	vijolična	1-5 sadik
homulica (<i>Sedum album</i>)	10 cm	pohodna, blazinasta	zelo drobni	VI-VIII	bela	7-12 sadik
homulica (<i>Sedum pachyclados</i>)	10 cm	blazinasta	modrikasti	VI-VII	krem	7-12 sadik
homulica (<i>Sedum reflexum</i>)	10 cm	blazinasta	modrikasti	VI-VII	rumena	7-12 sadik
homulica (<i>Sedum rupestre</i> 'Angelina')	10 cm	blazinasta	rumeni, jeseni rdeči	VI-VII	roza	7-12 sadik
homulica (<i>Sedum sexangulare</i>)	10 cm	pohodna, blazinasta	jeseni pordečijo	VI-VII	rumena	7-12 sadik
homulica (<i>Sedum spurium</i> 'Variegatum')	10 cm	pohodna, blazinasta	pisani in zeleni	VII-IX	razno	7-12 sadik
netresk, različne sorte (<i>Sempervivum sp.</i>)	do 10 cm	tolstičevke	kombinacije	redko	roza, belo	10-20 sadik
materina dušica, različne vrste in sorte (<i>Thymus serpyllum</i>)	10 cm	pohodna, blazinasta	zelena	VI-VIII	roza	9-15 sadik

FOTO: Shutterstock

FOTO: Shutterstock

Zgoraj

Če so kamni vaša velika ljubezen, a imate zanje premalo prostora, si lahko omislite preprosto zgodbo iz skale, mahu in kamna in kamenčkov.

kaleče seme, in podobno. Preprost rastlinski motiv trajnic v kombinaciji s posebej izbrano postavitvijo skal pa je lahko namesto omenjene rešitve izjemno zanimiv, tudi če vaš "skalnjak" obsega le eno vrsto rastlin ali različne vrste in sorte rastlin iz iste skupine.

Izvedba po korakih

S površine, kjer boste postavili skalnjak, odstranite dobrih 20 cm zemlje v celotnem sloju, kjer ni obstoječih skal. Večje skale vkopljite v podlago in nato ostalo površino za drenažo prekrijte z gramozom ali opečnatimi okruški. Nasujte še plast peska in zemlje ter porazdelite manjše skale po površini, kot ste si že prej zamislili, lahko tudi preizkusite različne možnosti, pogledate vse skupaj od daleč ...

Iz skal lahko uredite tudi pot (stopalni kamni) ali stopnice, s pomočjo katerih

Zgoraj

Materina dušica - na sliki v družbi seduma - se čudovito razrašča ob poteh in stopnicah, ko gremo mimo, pa te rastlinice tudi lepo zadišijo.

boste lažje vzdrževali in občudovali ta del vrta. Uredite lahko tudi melišče, večjo izravnano peščeno površino ali pa kakšno skalo z vdolbino v celoten kontekst postavite tako, da se bo v njej nabralo nekaj padavinske vode, ki bo imelo funkcijo ptičjega napajališča. Pazite, da so vse skale dobro vdelane v podlago, saj boste po zasaditvi rastlin to težko popravljali. Ko ste s postavitvijo skal zadovoljni, v vmesne prostore nasujte zemljo, ki naj ne bo prebogata s hranili. Dobro humusno zemljo zmešajte s peskom in zemljo, ki ste jo odstranili zaradi ureditve drenaže. Uporabite tak substrat, ki ne vsebuje semen in koreninic plevelov.

Sajenje od zgoraj navzdol

Večji skalnjak, ki ste ga iz skal, peska in prsti zgradili od spodaj navzgor, začnite zasajevati s sadikami rastlin - najboljše trajnic - od zgoraj navzdol. Pri

Združevanje rastlin v skupine

Če želite "pravi" skalnjak, svetujemo zasaditev, ki bo v večini obsegala različne blazinasto razraščajoče trajnice (oglejte si tabelo priporočenih vrst). Izbrane rastline združujte v skupine, v katere lahko rastline razvrščate po sorodnosti (skupina zase so na primer razni netreski, homulice, nageljni, ki jih med seboj lahko tudi barvno mešate), posebnosti rastišč (suhozid, alpinum – posnemanje rastišča iz gorskega sveta), po barvi cvetov ali listov, velikosti in podobno.

Skupin znotraj enega skalnjaka naj ne bo preveč različnih. Za skalnjak v izmeri 10 m² bo dovolj, če bo ta členjen v 3-5 skupin, še posebej pa morate paziti na končno višino posameznih rastlin, da se med seboj ne bodo prekrivale.

izgradnji skalnjaka ste skale že razporedili tako, da lahko sredi nove zasaditve normalno stojite in tako tudi dosežete vsak kotiček skalnjaka. Če bi bilo potrebno, lahko med izvedbo zasaditve postavitev nekaterih manjših skal še sproti popravljate.

Našteli smo le nekaj osnovnih pravil, vsekakor pa je dobro, da si vnaprej pomagate z načrtom ali kakšno skico, si zrišete nekaj variant in se potem odločite za najboljšo. Pri postavitvi skalnjaka sicer ne boste nikoli mogli narediti popolnega načrta, saj so skale različnih oblik. Končna podoba skalnjaka nastaja na terenu med izvedbo, zato so morda še bolj kot skice v pomoč fotografije primerov, ki so vam všeč.

levo

Za skalnjak so primerne rastline, ki rastejo počasi in ostanejo dovolj nizke tudi, ko dosežejo svojo končno velikost. Res pa je, da lahko med velike skale sadimo večje rastline kot na majhne skalnjake.

FOTO: Kristina Ravnjak

